

Βρυξέλλες, 27.4.2017
COM(2017) 193 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Εκ των υστέρων αξιολόγηση της εκδήλωσης «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης»
2015 (Μονς και Πίλσεν)**

{SWD(2017) 135 final}
{SWD(2017) 137 final}

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Εκ των υστέρων αξιολόγηση της εκδήλωσης «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης»
2015 (Μονς και Πίλσεν)**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση υποβάλλεται βάσει του άρθρου 12 της απόφασης αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 2006, για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για τα έτη 2007 έως 2019¹, σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή πρέπει να εξασφαλίζει κάθε χρόνο εξωτερική και ανεξάρτητη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εκδήλωσης «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» του προηγούμενου έτους και να υποβάλλει έκθεση της αξιολόγησης αυτής στα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Η παρούσα έκθεση έχει σκοπό να κοινοποιήσει τα πορίσματα της εξωτερικής αξιολόγησης της εκδήλωσης «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το 2015 και τις δράσεις στις οποίες θα προβεί η Επιτροπή για να τα παρακολουθήσει. Η μεθοδολογία της αξιολόγησης και τα πορίσματα παρουσιάζονται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την αξιολόγηση της εκδήλωσης «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το 2015, η οποία βασίζεται στην τελική έκθεση της εξωτερικής αξιολόγησης².

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

2.1. Η δράση της ΕΕ για την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» (ΠΠΕ)

Η αρχική εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» ξεκίνησε ως διακυβερνητική πρωτοβουλία το 1985³. Με την απόφαση αριθ. 1419/1999/ΕΚ⁴ θεσπίστηκε κοινοτική δράση σχετικά με την εκδήλωση ΠΠΕ για τα έτη 2005 έως 2019. Σύμφωνα με την απόφαση, τα κράτη μέλη διαδέχονται το ένα το άλλο με χρονολογική σειρά για να φιλοξενήσουν την εκδήλωση κάθε έτος. Η απόφαση αριθ. 1419/1999/ΕΚ αντικαταστάθηκε από την απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ, στην οποία διατηρείται η αρχή της χρονολογικής σειράς των κρατών μελών αλλά διευκρινίζονται περαιτέρω οι στόχοι της δράσης και θεσπίζονται νέες ρυθμίσεις επιλογής και παρακολούθησης.

Βάσει της απόφασης αριθ. 1622/2006/ΕΚ, οι γενικοί στόχοι της ΠΠΕ είναι να καταδείξει τον πλούτο, την ποικιλομορφία και τα κοινά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών πολιτισμών, να προαγάγει τη βαθύτερη αμοιβαία κατανόηση μεταξύ ευρωπαίων πολιτών και να προωθήσει τη συμβολή του πολιτισμού στη μακροχρόνια ανάπτυξη των πόλεων. Η ΠΠΕ καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ πολιτιστικών φορέων, καλλιτεχνών και πόλεων στην Ευρώπη, να ενισχύει τη συμμετοχή των πολιτών που

¹ ΕΕ L 304 της 3.11.2006, σ. 1.

² Η πλήρης έκθεση διατίθεται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2015-evaluation_en.pdf.

³ Ψήφισμα των αρμοδίων για τα πολιτιστικά θέματα υπουργών συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τις ετήσιες εκδηλώσεις «ευρωπαϊκή πολιτιστική πόλη» (85/C 153/02)· <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1985:153:0002:0003:EL:PDF>.

⁴ Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το διάστημα 2005 έως 2019 (ΕΕ L 166 της 1.7.1999, σ. 1). Η εν λόγω απόφαση τροποποιήθηκε με την απόφαση 649/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 117 της 4.5.2005, σ. 20).

ζουν στην πόλη και τα περίχωρά της, να κεντρίζει το ενδιαφέρον πολιτών από το εξωτερικό, να είναι βιώσιμη και να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μακροπρόθεσμης πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης της πόλης⁵.

Η απόφαση αριθ. 1622/2006/EK, που καταργήθηκε από την απόφαση αριθ. 445/2014/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση δράσης της Ένωσης όσον αφορά τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2020 έως 2033, εξακολουθεί να ισχύει στην περίπτωση των πόλεων που έχουν οριστεί ή που συμμετέχουν σε διαδικασία επιλογής ως πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2013 έως 2019⁶.

2.2. Η επιλογή και η παρακολούθηση των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης για το 2015

Σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1622/2006/EK, δικαίωμα να φιλοξενήσουν την εκδήλωση ΠΠΕ το 2015 είχαν το Βέλγιο και η Τσεχική Δημοκρατία.

Παράλληλοι διαγωνισμοί διενεργήθηκαν στα δύο κράτη μέλη υπό τη διαχείριση των αρμόδιων αρχών τους. Η επιλογή περιλάμβανε δύο φάσεις: τη φάση της προεπιλογής (μείωση του αριθμού των υποψηφίων πόλεων με την κατάρτιση καταλόγου επικρατέστερων υποψηφίων) και στη συνέχεια τη φάση της επιλογής (μείωση του αριθμού των επικρατέστερων υποψηφίων σε έναν υποψήφιο). Ειδική επιτροπή απαρτιζόμενη από δεκατρία μέλη –έξι εκ των οποίων διορίζονται από το οικείο κράτος μέλος και τα υπόλοιπα επτά από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα⁷– εξέτασε τις προσφορές των υποψηφίων πόλεων με βάση τους στόχους και τα κριτήρια που ορίζονται στην απόφαση.

Στο Βέλγιο υπήρχε μόνο μία υποψήφια πόλη. Στην Τσεχική Δημοκρατία, υπέβαλαν υποψηφιότητα τρεις πόλεις, από τις οποίες δύο συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο των επικρατέστερων υποψηφίων⁷. Το 2010 η ειδική επιτροπή συνέστησε να απονεμηθεί ο τίτλος της ΠΠΕ στη Μονς στο Βέλγιο και στο Πίλσεν στην Τσεχική Δημοκρατία.

Τον Νοέμβριο του 2010 και τον Μάιο του 2011 αντίστοιχα η Μονς και το Πίλσεν ανακηρύχθηκαν επίσημα ΠΠΕ για το 2015 από το Συμβούλιο των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μετά την ανακήρυξή τους, οι δύο πόλεις υποβλήθηκαν σε ρυθμίσεις παρακολούθησης: ειδική επιτροπή απαρτιζόμενη από τους επτά ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που είχαν διοριστεί από τα ενωσιακά θεσμικά όργανα παρακολουθούσε την πρόοδο των προπαρασκευαστικών εργασιών των πόλεων και παρείχε σχετικές συμβουλές, ενώ έλεγχε επίσης τη συμμόρφωση με το πρόγραμμα και τις δεσμεύσεις βάσει των οποίων επιλέχθηκαν οι πόλεις. Οι εκπρόσωποι της Μονς και του Πίλσεν συμμετείχαν σε δύο επίσημες συνεδριάσεις παρακολούθησης που διοργάνωσε η Επιτροπή, το φθινόπωρο του 2012 και την άνοιξη του 2014. Στο τέλος της διαδικασίας παρακολούθησης, η ειδική επιτροπή υπέβαλε θετική σύσταση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την απονομή βραβείου αξίας 1,5 εκατ. EUR προς τιμήν της Μελίνας Μερκούρη, τόσο στη Μονς όσο και στο Πίλσεν.

⁵ Περισσότερες πληροφορίες: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.

⁶ ΕΕ L 132 της 3.5.2014, σ. 1.

⁷ Όλες οι εκθέσεις προεπιλογής, επιλογής και παρακολούθησης της ειδικής επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ακόλουθη ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm.

2.3. Τα θέματα που θα τεθούν στο επίκεντρο των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης για το 2015

Το γενικότερο θέμα της Μονς 2015 ήταν «η τεχνολογία συναντά τον πολιτισμό» και φιλοδοξία της ήταν να τοποθετήσει την πόλη αυτή στον ευρωπαϊκό χάρτη ως σύμβολο της οικονομικής αναδιάρθρωσης με βάση μια επιτυχημένη σύνδεση μεταξύ του πολιτισμού, του τουρισμού και των νέων τεχνολογιών. Το πολιτιστικό της πρόγραμμα χωρίστηκε σε τέσσερις εποχές: «Dazzle» (Λάμψη) (για να δώσουμε φως και ζεστασιά στους χειμερινούς μήνες)· «Metamorphosis» (Μεταμόρφωση) (για να δοθεί έμφαση στον ερχομό της άνοιξης και τις αλλαγές που συντελούνται στη Μονς με την ανάπτυξη νέων υποδομών και δυνατοτήτων που προσφέρονται από τη νέα τεχνολογία)· «Escale» (Στάση) (για να δοθεί κίνητρο να επισκεφτεί κανείς ή να μείνει στη Μονς κατά την περίοδο των διακοπών)· και «Renaissance» (Αναγέννηση) (για να δοθεί έμφαση στην αναγέννηση της Μονς ύστερα από τον μαρασμό των βασικών της βιομηχανιών με εστίαση τόσο στα ιστορικά χαρακτηριστικά της «χρυσής εποχής» της πόλης όσο και στη μελλοντική της εξέλιξη).

Το σύνθημα του Πίλσεν 2015 ήταν «Open up!» (Ανοιγμα προς τα έξω) και εκφράζει τη φιλοδοξία της πόλης να χρησιμοποιήσει το έτος ΠΠΕ για να επιχειρήσει ανοίγματα προς την Ευρώπη και σε άλλες εξωτερικές επιδράσεις. Κατά το 2015, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι δραστηριότητες στο Πίλσεν είχαν τέσσερις βασικούς άξονες: «Τέχνες και Τεχνολογίες» (για να τιμήσουν και να ενισχύσουν τον δεσμό ανάμεσα στο βιομηχανικό παρελθόν του Πίλσεν, τις βιοτεχνίες, τις δεξιότητες και τις επιχειρήσεις)· «Σχέσεις και συναισθήματα» (για να ανοίξουν τον δημόσιο χώρο της πόλης και να καλέσουν το κοινό να συμμετάσχει σε συζητήσεις για την προσωπική και εθνική τους ταυτότητα)· «Μετάβαση και μειονότητες» (για να τονίσουν την πολυμορφία της πόλης και του πληθυσμού της)· και «Ιστορίες και πηγές» (για να προωθήσουν τον τουρισμό με βάση ορισμένες προσωπικότητες του Πίλσεν και για να επαναφέρουν στη μνήμη περασμένες εκδηλώσεις και εμπειρίες).

3. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

3.1. Οι όροι της αξιολόγησης

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης εξετάζεται η υλοποίηση των δύο δράσεων ΠΠΕ 2015 σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, από την αρχική τους σύλληψη έως τη βιωσιμότητα και την κληρονομιά που αφήνουν, καθώς και ο αντίκτυπος της φιλοξενίας του θεσμού στις δύο πόλεις. Ειδικότερα, αξιολογείται η συνάφεια, η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητα. Αξιολογείται επίσης η προστιθέμενη αξία για την ΕΕ καθώς και η συνοχή και η συμπληρωματικότητα της δράσης με άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ. Τέλος, αντλούνται επιμέρους και γενικά συμπεράσματα από τις δύο ΠΠΕ 2015 και εξετάζονται οι συνέπειες για τους μελλοντικούς κατόχους του τίτλου ΠΠΕ.

3.2. Μεθοδολογία και περιορισμοί της επιλογέας προσέγγισης

Η αξιολόγηση και η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν σχεδιασμένες ώστε να πληρούν τις τυπικές απαιτήσεις της απόφασης και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση λεπτομερέστερης εικόνας όσον αφορά τις επιδόσεις και τα επιτεύγματα της δράσης. Συγκεκριμένα, η αξιολόγηση παρέχει την ευκαιρία ανασκόπησης του προηγούμενου έτους προκειμένου να αντληθούν διδάγματα και να προκύψουν συστάσεις για το μέλλον βάσει των εμπειριών των δύο πόλεων υποδοχής.

Η μεθοδολογία για την αξιολόγηση της ΠΠΕ 2015 ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό την προσέγγιση που υιοθετήθηκε στις προηγούμενες μελέτες της δράσης⁸.

⁸ Βλ. εκθέσεις αξιολόγησης στη διεύθυνση:
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/index_en.htm?page=1&mx=12.

Όπως και στις προηγούμενες αξιολογήσεις των ΠΠΕ 2007-2014, η λογική παρέμβασης του αξιολογητή βασίζεται στην ιεράρχηση των στόχων που περιγράφονται στην απόφαση.

Για να είναι τα αποτελέσματα συγκρίσιμα με προηγούμενες αξιολογήσεις, η μεθοδολογία ακολουθεί συνεκτική προσέγγιση για τη συλλογή και την ανάλυση στοιχείων. Οι δύο πόλεις αξιολογήθηκαν χωριστά, βάσει πρωτογενών στοιχείων που είτε συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια των επιτόπιων εργασιών είτε παρασχέθηκαν από κάθε ΠΠΕ, καθώς και βάσει της ανάλυσης μιας σειράς δευτερογενών πηγών στοιχείων.

Οι πρωτογενείς πηγές στοιχείων περιλάμβαναν συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν σε δύο επισκέψεις σε κάθε πόλη ή τηλεφωνικά, καθώς και μέσω διαδικτυακής έρευνας στη Μονς (για το Πίλσεν ο εργολήπτης βασίστηκε σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον ίδιο τον φορέα υλοποίησης). Με τις εν λόγω συνεντεύξεις επιδιώχθηκε η εξέταση κάθε ΠΠΕ από διάφορες οπτικές γωνίες, συμπεριλαμβανομένης της οπτικής των ομάδων διαχείρισης, των υπευθύνων λήψης αποφάσεων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, διαφόρων σημαντικών πολιτιστικών φορέων, σειράς εταίρων που συμμετέχουν στην επίτευξη των αποτελεσμάτων των ΠΠΕ, και ενός δείγματος οργανώσεων που είτε ηγούνται έργων των ΠΠΕ είτε συμμετέχουν σε αυτά.

Οι δευτερογενείς πηγές στοιχείων περιελάμβαναν πληροφορίες από τις αρχικές αιτήσεις των ΠΠΕ, μελέτες και εκθέσεις που εκπονήθηκαν από τις ΠΠΕ ή που διενεργήθηκαν κατόπιν εντολής των ΠΠΕ, τα προγράμματα των εκδηλώσεων, διαφημιστικό υλικό και δικτυακούς τόπους, στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον πολιτισμό και τον τουρισμό, και ποσοτικά στοιχεία που παρείχαν οι ΠΠΕ σχετικά με τα οικονομικά, τις δραστηριότητες, τις αποδόσεις και τα αποτελέσματα.

Όπως και στις προηγούμενες εκ των υστέρων αξιολογήσεις των ΠΠΕ, η Επιτροπή θεωρεί αυτή τη μεθοδολογία κατάλληλη για την εκπόνηση έκθεσης η οποία να παρέχει μια αρκετά στέρεη βάση για την εξαγωγή βάσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τις επιδόσεις των ΠΠΕ.

Παρατηρείται, ωστόσο, έλλειψη μετρήσιμων στοιχείων σχετικά με τα οφέλη και τον αντίκτυπο της ΠΠΕ στις δύο πόλεις υποδοχής, εν μέρει εξαιτίας των περιορισμών της αξιολόγησης ως προς τον χρόνο και τον προϋπολογισμό. Για να αξιολογηθούν πλήρως τα οφέλη και ο αντίκτυπος της δράσης ΠΠΕ, η ιδανική λύση θα ήταν μια μελέτη που να παρέχει εικόνα για το πριν («σημείο αναφοράς») και το μετά. Ωστόσο, ο προϋπολογισμός⁹ και οι χρονικοί περιορισμοί¹⁰ επιτρέπουν τη διενέργεια μόνο εκ των υστέρων αξιολόγησης και, επομένως, έχει μελετηθεί μόνο η εικόνα για το μετά.

Ως εκ τούτου, τα συμπεράσματα της έκθεσης τεκμηριώνονται περισσότερο από τις απόψεις και τις γνώμες των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών παρά από τα (περιορισμένα) διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία.

Από την άλλη πλευρά, τα περισσότερα ποιοτικά στοιχεία, τα οποία προέκυψαν από τη διαδικτυακή έρευνα και τις συνεντεύξεις, περιορίζονται σε εκείνα που προήλθαν από τα άτομα που συμμετείχαν άμεσα στο πρόγραμμα και επωφελήθηκαν από αυτό με κάποιον τρόπο.

Επιπλέον, ορισμένοι στόχοι είναι ευρείς και είναι δύσκολο να μετρηθούν, ενώ παράλληλα είναι πολύ νωρίς ώστε να καταστεί δυνατή η εκτίμηση του μακροπρόθεσμου αντίκτυπου στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αξιολόγησης. Κατά συνέπεια, μεγάλο μέρος των στοιχείων επικεντρώνεται στα παραχθέντα και στα αποτελέσματα, ή στα υψηλότερου επιπέδου οφέλη που διαφαίνονται και όχι στον πιο απτό επιτόπιο αντίκτυπο, που θα γίνει αισθητός έπειτα από

⁹ Ο προϋπολογισμός που διατέθηκε για το έργο της αξιολόγησης είναι ανάλογος με το επίπεδο της χρηματοδότησης της ΕΕ που παρέχεται άμεσα στην ΠΠΕ (1,5 εκατ. EUR – βραβείο Μελίνα Μερκούρη).

¹⁰ Η απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ ορίζει ότι η Επιτροπή πρέπει να διενεργήσει την αξιολόγηση αμέσως μετά το έτος κατοχής του τίτλου.

καιρό. Για τη διαμόρφωση καλύτερης εικόνας όσον αφορά τον αντίκτυπο αυτό, θα ήταν χρήσιμη η διενέργεια διαχρονικών αξιολογήσεων από τις δύο πόλεις, προκειμένου κυρίως να επιβεβαιωθεί η αποτελεσματικότητα των δημοσίων δαπανών για την ΠΠΕ από πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική άποψη, με τη χρήση επίσης ευρύτερου φάσματος στοιχείων αξιολόγησης για τη στήριξη των συμπερασμάτων.

Η Επιτροπή έχει πλήρη επίγνωση –και αποδέχεται– τους εν λόγω περιορισμούς, οι οποίοι προσδιορίζονται ήδη στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την πρόταση απόφασης για τη θέσπιση δράσης της Ένωσης όσον αφορά τις ΠΠΕ για τα έτη 2020 έως 2033¹¹. Για τη βελτίωση αυτής της κατάστασης, στην πρόταση της Επιτροπής και στην απόφαση που εκδόθηκε δυνάμει αυτής¹² προβλέπεται ότι οι ίδιες οι πόλεις –που είναι στην καταλληλότερη θέση για να συγκεντρώνουν πρωτογενή στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο του τίτλου– θα αποτελούν τους βασικούς παράγοντες της διαδικασίας αξιολόγησης.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι θετικό το γεγονός ότι η Μονς και το Πίλσεν διεξάγουν έρευνα¹³ για την καλύτερη κατανόηση του αντίκτυπου της ΠΠΕ στους πολιτιστικούς φορείς και στους κατοίκους της περιοχής, μεταξύ άλλων και όσον αφορά τη διεθνή διάσταση και τα οικονομικά.

Ωστόσο, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα δεδομένα και τα λοιπά στοιχεία που τεκμηριώνουν την αξιολόγηση αποτελούν επαρκή βάση για την κοινοποίηση των συνολικών εκτιμήσεων και συμπερασμάτων της αξιολόγησης, οι οποίες θεωρείται ότι παρέχουν εν γένει μια πιστή και πλήρη εικόνα των δύο ΠΠΕ του 2015, παρότι δεν υπάρχουν ισχυρά στοιχεία και άλλες ανεξάρτητες αποδείξεις βάσει των οποίων να είναι δυνατή η διατύπωση απολύτως αξιόπιστων συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τον αντίκτυπο.

4. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

4.1. Η συνάφεια της δράσης ΠΠΕ και η καταλληλότητα των δύο ΠΠΕ 2015

Σύμφωνα με τα πορίσματα της αξιολόγησης, οι δύο πόλεις υποδοχής αντιμετώπισαν την ΠΠΕ κυρίως ως πολιτιστική εκδήλωση η οποία συμβάλλει στην ενίσχυση και τη διεθνοποίηση της πολιτιστικής τους προσφοράς και στην προώθηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και των κοινών πολιτιστικών χαρακτηριστικών της Ευρώπης. Το έτος ΠΠΕ περιλάμβανε πολιτιστικό πρόγραμμα που ήταν περισσότερο διευρυμένο, καινοτόμο και ευρωπαϊκό στα χαρακτηριστικά του σε σύγκριση με τη συνήθη πολιτιστική προσφορά που έχουν οι δύο πόλεις. Η αξιολόγηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτό είχε ως αποτέλεσμα η ΠΠΕ να παρουσιάζει μεγάλη συνάφεια με το άρθρο 167 της ΣΛΕΕ σχετικά με τη συμβολή της Ένωσης στην «ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών».

Στην έκθεση επισημαίνεται ότι η Μονς και το Πίλσεν χρησιμοποίησαν επίσης τον τίτλο της ΠΠΕ για να ασχοληθούν και με άλλες πτυχές της αναπτυξιακής στρατηγικής της πόλης τους. Κατά συνέπεια, πολλές από τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν το 2015 είχαν εξαιρετική συνάφεια με τα συνολικά προγράμματα πολιτικής των δύο πόλεων, καθώς και με σειρά προτεραιοτήτων και στόχων της ΕΕ σε άλλους τομείς πολιτικής πέραν του πολιτισμού, όπως η αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, η απασχόληση, οι επιχειρήσεις, ο τουρισμός, και οι γενικές πολιτικές κοινωνικής συνοχής.

¹¹ Βλ. SWD (2012) 226 final, σημείο 2.4.4.

¹² Απόφαση 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, βλ. υποσημείωση αριθ. 6.

¹³ Ορισμένα από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτή ήταν ακόμα σε στάδιο επεξεργασίας κατά την οριστικοποίηση της ευρωπαϊκής αξιολόγησης της ΠΠΕ. Η ευρωπαϊκή αξιολόγηση χρησιμοποίησε αυτές τις δευτερεύουσες πληροφορίες όσο το δυνατόν περισσότερο, αλλά δεν μπόρεσε να αξιοποιήσει τα τελικά της αποτελέσματα.

4.2. Αποδοτικότητα

Συνολικά, η δράση ΠΠΕ εφαρμόστηκε αποδοτικά σε επίπεδο ΕΕ. Η διαδικασία επιλογής επέτρεψε την επιλογή πόλεων με την ικανότητα, τους πόρους και το όραμα για την αποτελεσματική υλοποίηση της ΠΠΕ. Και οι δύο πόλεις επωφελήθηκαν επίσης από τις ρυθμίσεις παρακολούθησης σε ενωσιακό επίπεδο και από την ανεπίσημη υποστήριξη που παρείχε η ειδική επιτροπή παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Παράλληλα, η πολύ περιορισμένη χρηματοδότηση την οποία παρέχει άμεσα η ΕΕ (με τη μορφή του βραβείου Μελίνα Μερκούρη) αποτέλεσε μοχλό σημαντικής κινητοποίησης ώστε οι δύο πόλεις –αλλά και οι αντίστοιχες περιφερειακές και εθνικές αρχές τους– να επενδύσουν σημαντικά ποσά στα προγράμματα της ΠΠΕ (περίπου 72,8 εκατ. EUR στην περίπτωση της Μονς και 18,2 εκατ. EUR στην περίπτωση του Πίλσεν) και στην ανάπτυξη σχετικών υποδομών (143,5 εκατ. EUR για τη Μονς και 48,6 εκατ. EUR για το Πίλσεν).

Σε επίπεδο πόλης, τόσο η Μονς όσο και το Πίλσεν θέσπισαν μηχανισμούς υλοποίησης που ήταν ισχυροί και υπηρέτησαν τον ρόλο τους ως ΠΠΕ με αποδοτικό τρόπο, καθώς χρησιμοποίησαν και οι δύο πόλεις εθνικούς και ενωσιακούς πόρους για να υλοποιήσουν πολιτιστικά προγράμματα υψηλής καλλιτεχνικής ποιότητας και μεγαλύτερου μεγέθους σε σχέση με τη συνήθη πολιτιστική προσφορά των πόλεων.

4.3. Αποτελεσματικότητα

Η δράση ΠΠΕ το 2015 αποδείχτηκε αποτελεσματική σε σχέση με τους στόχους που ορίστηκαν σε επίπεδο ΕΕ, καθώς και σε σχέση με τους στόχους που όρισαν οι πόλεις που κατείχαν τον τίτλο. Η δράση είχε αντίκτυπο που δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μέσω των δράσεων του κράτους μέλους. Ελλείπει της ΠΠΕ, και οι δύο κάτοχοι του τίτλου του 2015 δεν θα είχαν την ευχέρεια να επενδύσουν τους δικούς τους πόρους για να υλοποιήσουν πολιτιστικά προγράμματα και να αναπτύξουν τις πολιτισμικές υποδομές τους. Ωστόσο, ο ορισμός τους ως ΠΠΕ προσέλυσε επιπλέον πόρους, και από ιδιωτικούς χορηγούς (περισσότερα από 2 εκατ. EUR στην περίπτωση της Μονς και 1,175 εκατ. EUR, δηλαδή 6,4 % του συνολικού προϋπολογισμού, στο Πίλσεν). Προσέλυσε επίσης μεγαλύτερη κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης: στη Μονς, διαπιστεύθηκαν 450 διεθνείς δημοσιογράφοι και καταγράφηκαν 3 717 άρθρα στον διεθνή Τύπο ή αναφορές στο διεθνές ραδιόφωνο και την τηλεόραση, ενώ συνολικά 325 ξένοι δημοσιογράφοι επισκέφτηκαν το Πίλσεν και πολλοί περισσότεροι τοπικοί και εθνικοί δημοσιογράφοι συμμετείχαν (και κάλυψαν) διάφορες δραστηριότητες της ΠΠΕ, παράγοντας 3 500 δημοσιεύματα που είχαν άμεση σχέση με την ΠΠΕ στον τοπικό, τον εθνικό και τον διεθνή Τύπο κατά το 2015. Ο τίτλος της ΠΠΕ ενίσχυσε επίσης την τοπική περηφάνια στην πόλη και επέφερε και αύξηση στις εθνικές και διεθνείς τουριστικές επισκέψεις: πενταπλάσια αύξηση στις τουριστικές επισκέψεις καταγράφηκε στο γραφείο τουρισμού της Μονς κατά το 2015 και συνολικά 1,4 εκατ. επισκέπτες στο Πίλσεν, αριθμός που αποτελεί 28 % αύξηση σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη.

Ο τίτλος της ΠΠΕ βοήθησε και τις δύο πόλεις να παρουσιάσουν «νέο» και «καλύτερο» πολιτιστικό περιεχόμενο σε σχέση με παλιότερα, όπως νέες χρήσεις για τους δημόσιους χώρους με υπαίθριες εκδηλώσεις, φεστιβάλ και εγκαταστάσεις αστικής τέχνης και με αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στις πολιτιστικές εκδηλώσεις, μια πτυχή στην οποία η Μονς ήταν πιο αποτελεσματική από το Πίλσεν επειδή στόχευσε σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες στην πόλη, δηλαδή τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους πολίτες σε μειονεκτική θέση. Τέλος, και στις δύο πόλεις, ο τίτλος της ΠΠΕ μεγιστοποίησε την ευκαιρία για ενίσχυση των τοπικών πολιτιστικών οργανισμών, τους ενθάρρυνε να συνεργαστούν περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν και συνέβαλε στη δημιουργία υποδομών.

Αυτά τα οφέλη δεν θα μπορούσαν να προκύψουν στον ίδιο βαθμό χωρίς την απονομή του τίτλου της ΠΠΕ· υπό την έννοια αυτή, η δράση της ΠΠΕ παρήγαγε σαφή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

4.4. Βιωσιμότητα

Ο χρόνος διεξαγωγής της παρούσας αξιολόγησης δυσχεραίνει την άντληση συμπερασμάτων σχετικά με τη βιωσιμότητα.

Ωστόσο, και οι δύο ΠΠΕ για το 2015 έχουν πραγματικό όραμα και προγραμματισμό για τη βιωσιμότητα και την κληρονομιά. Θέλησαν και οι δύο να διασφαλίσουν ότι η ΠΠΕ θα διαρκέσει περισσότερο από έναν χρόνο ως προς τα οφέλη και τον αντίκτυπο. Με την έρευνα διαπιστώθηκε, επίσης, και δυναμική για βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων και δυναμισμός, ιδίως στη Μονς, όπου υπάρχουν συγκεκριμένα σχέδια για μελλοντικές εκδηλώσεις (Μπιενάλε της Μονς 2018).

Όπως και με άλλες πρόσφατες αξιολογήσεις της ΠΠΕ, το κληροδότημα αυτής της χρονιάς για τους ενδιαφερόμενους φορείς στη Μονς και στο Πίλσεν έγκειται σε ισχυρότερες δεξιότητες, ισχυρότερες σχέσεις και σε μεγαλύτερη προβολή του πολιτισμού μέσα στην πόλη γενικότερα. Και για τις δύο πόλεις, ένα ακόμα μακροχρόνιο αποτέλεσμα είναι το γεγονός ότι τα προγράμματα προσέλκυσαν έναν νέο τύπο κοινού για να βιώσει και να απολαύσει τον πολιτισμό.

Παρ' όλα αυτά, απαιτείται περισσότερη έρευνα για να διαπιστωθεί ο βαθμός της βιωσιμότητας στην πράξη.

5. ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Επιτροπή συμπεραίνει από την παρούσα έκθεση ότι η δράση ΠΠΕ παραμένει ιδιαίτερα σημαντική σε επίπεδο ΕΕ, χαίρει μεγάλης εκτίμησης από τις πόλεις που τη φιλοξενούν, και δημιουργεί εκτεταμένα πολιτιστικά προγράμματα με θετικά αποτελέσματα και αντίκτυπο που, ωστόσο, δεν μπορούν ακόμη να εκτιμηθούν πλήρως. Μόνο η διενέργεια διαχρονικών αξιολογήσεων από τις ίδιες τις χώρες υποδοχής –όπως αναφέρεται στο σημείο 3.2– θα μπορούσε να παράσχει μια σαφέστερη εικόνα ως προς αυτό.

Η Επιτροπή καταλήγει επίσης στο συμπέρασμα ότι τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν από τους δύο κατόχους του τίτλου για το 2015 ήταν καινοτόμα και ανταποκρίνονταν στους στόχους της δράσης ΠΠΕ· πρόβαλαν την ευρωπαϊκή της διάσταση, εξασφάλισαν τη συμμετοχή πολλών κατοίκων και ενδιαφερόμενων μερών της περιοχής, συνέβαλαν στην προσέγγιση νέου κοινού μέσω ειδικών στρατηγικών (ιδίως στη Μονς και σε μικρότερο βαθμό στο Πίλσεν), απέφεραν ορατά αποτελέσματα (νέοι πολιτιστικοί χώροι) και ενέπνευσαν μελλοντικά σχέδια (όπως τα σχέδια για την Μπιενάλε της Μονς και η αυξημένη ικανότητα και πολιτιστική προσφορά στις δύο πόλεις).

Η αξιολόγηση κάνει συστάσεις και στις πόλεις και στην Επιτροπή.

Οι συστάσεις που απευθύνονται στις πόλεις περιλαμβάνουν την ανάγκη για εθνική συμμετοχή και συμβολή, την ανάγκη να διασφαλιστεί η συνέχιση των ατόμων και των πολιτιστικών δομών, την ανάγκη προσεκτικής σκέψης για τους νέους πολιτιστικούς χώρους, την ανάγκη να υπάρξουν ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με τη δυνατότητα προσέλκυσης ξένων επισκεπτών και την ανάγκη να επιβεβαιώνονται και να κοινοποιούνται οι σημαντικές εκδηλώσεις όσο το δυνατόν νωρίτερα. Ο αξιολογητής προτρέπει, επίσης, τις μικρές πόλεις να μη διστάζουν να δηλώνουν υποψηφιότητα για την ΠΠΕ μόνο εξαιτίας του σχετικά μικρού τους προϋπολογισμού. Οι συστάσεις αυτές είναι χρήσιμες για νέους υποψήφιους όταν ετοιμάζουν την υποψηφιότητά τους ή για τις επιλεγμένες πόλεις όταν αναπτύσσουν και υλοποιούν τα προγράμματά τους. Ύστερα από πρόταση που έκανε ο αξιολογητής στην προηγούμενη έκθεσή του, η Επιτροπή πρόσθεσε ήδη τις νέες αυτές συστάσεις στη συλλογή

συστάσεων που συντάξε και δημοσίευσε στον δικτυακό της τόπο¹⁴ σαν περαιτέρω πληροφόρηση για τις υποψήφιες πόλεις. Η Επιτροπή αναφέρεται ρητά και βασίζεται σε αυτές τις συστάσεις όταν συμμετέχει σε ενημερωτικές συνεδρίες σχετικά με την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης.

Η έκθεση συστήνει στην Επιτροπή να συνεχίσει τη δράση της σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1622/2006/EK και την απόφαση αριθ. 445/2014/EE. Επιπλέον, συστήνει στην Επιτροπή τα εξής:

- Να αναθεωρήσει τις κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των πόλεων, το έντυπο της αίτησης και τις απαιτήσεις της έκθεσης προόδου, να διασφαλίσει ότι οι πόλεις παρέχουν στοιχεία αναφοράς σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί τη στιγμή της αίτησης και κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, τα οποία θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αξιολόγηση του αντίκτυπου της δράσης μετά το πέρας του έτους.
- Να ζητήσει από τις πόλεις να υπογράψουν μνημόνιο κατανόησης για να καλύψουν την περίοδο από την απονομή του τίτλου έως τη συμπλήρωση του έτους κατοχής του τίτλου. Αυτό το μνημόνιο κατανόησης θα πρέπει να ρυθμίζει τις σχέσεις ανάμεσα στην πόλη, την Επιτροπή και την ειδική επιτροπή παρακολούθησης και να συμπληρώνει τις διατάξεις των αποφάσεων που διέπουν τη δράση.
- Να πραγματοποιήσει πιο εκτεταμένη διαφήμιση σχετικά με την απονομή του βραβείου Μελίνα Μερκούρη και να διοργανώσει συμβολική τελετή απονομής.
- Να καταρτίσει έρευνα για τον μακροχρόνιο αντίκτυπο της ΠΠΕ.

Η Επιτροπή χαιρετίζει τις συστάσεις αυτές και θεωρεί ότι είναι πραγματοποιήσιμες και θα προσθέσουν αξία στην τρέχουσα υλοποίηση της δράσης.

Η Επιτροπή θα αναθεωρήσει τις κατευθυντήριες γραμμές της για την αξιολόγηση καθώς και τις απαιτήσεις της για την έκθεση προόδου τη χρονιά αυτή, προκειμένου να ζητήσει από τις πόλεις να συγκεντρώσουν στοιχεία αναφοράς. Ωστόσο, είναι στη διακριτική ευχέρεια των ίδιων των πόλεων να ενεργήσουν και να διασφαλίσουν την κατάλληλη συλλογή χρήσιμων στοιχείων. Το έντυπο αίτησης ήδη περιλαμβάνει ερώτηση για μελέτες και επισκοπήσεις αναφοράς, τις οποίες προτίθενται να χρησιμοποιήσουν οι υποψήφιες πόλεις για να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο του τίτλου της ΠΠΕ.

Η Επιτροπή θα συντάξει το μνημόνιο κατανόησης για να υπογραφεί από τις μελλοντικές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης που θα ξεκινήσουν τη διαδικασία παρακολούθησης. Θα ισχύσει για τις ΠΠΕ του 2020 και 2021, των οποίων η παρακολούθηση ξεκινά το 2017. Η παρακολούθηση βρίσκεται ήδη σε πολύ προχωρημένο στάδιο για τις ΠΠΕ του 2018 και του 2019 για να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί ένα μνημόνιο κατανόησης.

Η Επιτροπή θα εξερευνήσει κατά πόσο είναι δυνατόν να διοργανωθεί τελετή απονομής του βραβείου Μελίνα Μερκούρη στις Βρυξέλλες ή στις επιλεγμένες πόλεις. Όπου είναι δυνατό, αυτό θα γίνει ήδη για την ΠΠΕ του 2018, δηλαδή στο Leeuwarden (Κάτω Χώρες) και στη Βαλέτα (Μάλτα).

Τέλος, σχετικά με την έρευνα για τον μακροχρόνιο αντίκτυπο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, η Επιτροπή επισημαίνει την πολύ χρήσιμη και πλήρη έρευνα που εκπόνησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2013 με θέμα «Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης: Στρατηγικές επιτυχίας και μακροχρόνια αποτελέσματα». Επομένως, δεν θεωρεί σκόπιμο να καταρτίσει νέα έκθεση που να καλύπτει τον ίδιο ερευνητικό τομέα αυτή τη

¹⁴ https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ecoc-compendium-recommendations_en.pdf

στιγμή, αλλά δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να εξερευνήσει τις επιλογές για να το πράξει αυτό σε μεταγενέστερο στάδιο.